

Beste bondgenoten en makkers,

Elke dag waarop een politieke lezing van een brontekst uit onze traditie in boekvorm gepresenteerd wordt is een hoogdag voor mij. Ik kan wellicht onvoldoende uitdrukken hoe levensnoodzakelijk ik dit soort publicaties vind voor de toekomst van de tegenbeweging. 'De tegenbeweging', inderdaad. Daarmee bedoel ik een groep die ruimer is dan wat we met 'messiaanse beweging' zouden aanduiden. Ik heb namelijk als leerhuisbegeleider de ervaring dat er zich – vooral onder het jonge volkje- alsmeer mensen beginnen te bevinden die Jezus niet meteen als een messias beschouwen – laat staan de hunne. Sommigen geloven niet eens in 'messiassen' hoe ze ook heten, enkelen gruwen er zelfs van, anderen respecteren Jezus als een profeet en wegbereider van Mohammed. Maar – hoe het ook zij- al deze mensen kiezen er wel voor om samen te komen in een leerhuis om daar via een politieke lezing inspiratie op te doen voor hun eigen zoeken en ploeteren om vandaag bevrijdend beweging te maken. Volgens mij zou Johannes en de kring rondom hem, dit op z'n minst intrigerend gevonden hebben. Mijn eerste vraag is in elk geval: kan Johannes ook voor deze mensen, vandaag en morgen, een instrument zijn in het bevrijdend beweging maken?

Het aantal leerhuizen waarin vandaag een contextuele, politieke bril opgezet wordt bij het lezen van bijbelverhalen is in het Nederlandstalige gebied tamelijk beperkt. En de verwachting dat dit aantal het komende decennium significant zal toenemen is eerder klein. De leeftijd van de deelnemers in de huidige leerhuizen is over het algemeen niet echt 'piep' te noemen. En ook de leeftijd van leerhuisbegeleiders met een politieke bril op evolueert gestaag richting pensioengerechtigdheid.

Een mens zou daar neerslachtig van kunnen worden, maar dat zou ik ten stelligste willen afraden. Eén: omdat sombere stemmingen zelden naar spannende uitkomsten leiden. Twee: omdat somberheid in dit geval ook echt nergens voor nodig is, volgens mij. Gods wegen staan er voor bekend tamelijk ondoordringelijk te zijn en heel onze traditie is doordrongen van de ervaring dat een levengevende doorbraak er vaak net komt op het moment dat mensen het 'doodste punt' onder ogen durfden te zien en – met hun twee voeten in die onverbloemde materiële werkelijkheid - tot nieuwe vragen en inzichten komen.

In het evangelie van Johannes kunnen we precies die ervaring ontdekken, zo leerde ik al lezend in het boek van Paul en Egbert. En ik vind dat zelf ook meteen dé thematiek in Johannes die, maatschappelijk en politiek gezien, de meest relevante vragen oproept ten aanzien van onze werkelijkheid vandaag: het zit in de manier waarop Johannes in de hoofdstukken van 13 tot en met 18 Jezus 'nachtelijke gesprekken' laat voeren met de klein geworden, intieme kring van leerlingen. Zonder politieke lezing komt een mens dat nooit op het spoor. Maar gelukkig zijn er vandaag dus 2 makkers die de tijd hebben genomen om in een boek uit te schrijven dat deze hoofdstukken de 'nacht van Rome' symboliseren. Wat die 'nacht' betekent, leggen ze als volgt uit: "het is de tijd zonder Messias, waarin men de weg niet kan gaan, maar wel moet struikelen omdat er geen licht is, het is de tijd waarin ook niemand werken kan. Het is het einde van alle hoop en van alle plannen.. "Het is 'de nacht van Rome', vergelijkbaar met Arend Van Leeuwens' 'Nacht van het kapitaal'. Herkent u het, die nacht?

De vraag van Johannes is: hoe kijken we aan tegen die nacht van de Wereldorde? Hoe gaan we ermee om? Hoe houden we als Messiaanse gemeente stand onder de dominantie van het Romeins imperium?

We kunnen ons in die nacht – net als de Farizeeën – afkeren van de machtsstructuren, de schouders ophalen terwijl we mompelen dat er toch niks te beginnen valt tegen zo'n overmacht, en ons vervolgens weer gewoon concentreren op bijbelstudie, caritas en liturgie. We kunnen ons in die nacht dus gewoon onder ons eigen nachtlampje verschansen, mekaar troosten dat die donkerte buiten eigenlijk best nog meevalt als je er maar constructief mee leert omgaan, we kunnen wie verdwalen en struikelen in het donker leren om de eigen houding te veranderen: mensen in armoede leren zien dat ze beter geen dure smartphone kopen maar dat geld beter besteden aan het afbetalen van hun energierekening, we kunnen moslims leren zien dat discriminatie een ingebeeld probleem is en ze natuurlijk wél een huis of een job vinden als ze maar een beetje hun best doen, we kunnen stakende arbeiders leren zien dat ze hun situatie alleen maar erger maken wanneer ze niet gaan beseffen dat iedereen in crisistijd een beetje zal moeten inleveren. En ondertussen kunnen we mekaar bemoedigen en zingen. Ja, we kunnen zingen. Van 'stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw. De hemel en de aarde'...

Zullen we zingen?

Of we kunnen – net als de Zeloten- de boel in de fik steken, de rechtse imperialisten één voor één de nek oversnijden, en hun handlangers ook, en zij die geen kant kiezen ook, en strijdmakkers die te veel vragen

stellen, niet zuiver genoeg zijn, of te bang zijn om een wapen ter hand te nemen – die ook! En we kunnen de bolwerken van de macht aanvallen tot er niemand van ons overschiet. Want dat we met te weinig zijn om het te kunnen halen dat weten we wel. Maar liever nog schietend ten onder gaan dan als angsthaas zonder ruggengraat de geschiedenis in te gaan!

Zullen we de wapens opnemen en samen... eervol ten onder gaan?

Of kunnen we in de duisterste duisternis van deze nacht onze ogen openhouden? Kunnen we – zolang deze nacht duurt, en dat zal een lange adem vragen by the way - het met mekaar volhouden om te blijven onderscheiden wie Baäl is en wie onze God? Zullen we ons oefenen in een houding waarmee we niet 'gerecupereerd' kunnen worden door de machthebbers, ons oefenen in een praktijk waarmee we geen nieuwe slachtoffers maken, ons oefenen in een praktijk waarin al te zien is hoe een messiaanse beweging (of hoe je het ook wil noemen) onze samenleving zal organiseren eens we de machtsverhoudingen weer een tikkeltje kunnen verschuiven. Kunnen we op het werk onze collega's organiseren om niet één voor één ten onder te gaan aan het beleid van de nieuwe manager, maar halsstarrig een cultuur van allen voor allen neer te zetten, ten aanzien van mekaar maar ook ten aanzien van de mensen voor wie we werken. Kunnen we onze ministers dankbriefjes sturen voor de subsidies die we krijgen om zagezegd hun beleid te helpen uitvoeren en ondertussen met die centen gewoon ons eigen beleid gestalte geven? Kunnen we aanwezig blijven bij de gezinnen wiens watertoevoer wordt afgesloten en van hen getuigen in de media, kunnen we helend aanwezig zijn bij wie met een burn-out uitvallen en daar zelf ook nog eens de schuld van krijgen, kunnen we er zijn in de vluchtelingenkampen van Duinkerken en Calais met droge sokken, tandpasta en soep? Kunnen we compromisloos blijven doen wat we te doen hebben? Kunnen we mekaar helpen om dat uit te houden?

Johannes gaat zelfs nog een stap verder dan dat. Hij vraagt ons: Kunnen we zien, kunnen we begrijpen, dat precies achter deze compromisloze houding de enige mogelijke overwinning 'op de nacht van Rome' schuil gaat? Elke andere houding: collaboreren, tolereren, meestromen met de macht, jezelf laten liquideren.... elke andere houding zou pas de dood van de messias, zou pas echt de nederlaag van de messiaanse beweging betekenen. Deze nacht van Rome kan dus nacht van de messias zijn – een tijd waarin de 'beschavingsbrenger' ontmaskerd wordt als beul, als kolonisator, als slavendrijver.

In dat compromisloos blijven staan hebben we meer maatjes nodig dan alleen maar 'messiaanse' makkers. En we hebben geluk: er zijn meer mensen *buiten* de kerken dan *daarbinnen* die liever de solidariteit dan het gouden kalf aanbidden... en die zich niet nachtblind laten maken. Ik weet niet of Berthold Brecht het evangelie van Johannes ooit openslagen heeft, maar hij deelde blijkbaar de visie en houding van Johannes toen hij dit gedicht schreef:

Vertrouw niet je ogen
Vertrouw je oren niet
Je ziet duisternis
Misschien is het licht

Om af te sluiten één klein punt van kritiek bij het boek dat vandaag gepresenteerd wordt: de scherpe vragen die jullie oproepen in het hoofdstuk van de nachtelijke gesprekken (hoe dankbaar ben ik voor die vlijmscherpe vragen!) hadden even scherp mogen klinken in de andere hoofdstukken. Méér van dat, astemblijf. Een politieke lezing mag, nee: móét politiseren, moet lezers af en toe de adem afsnijden om vervolgens nieuwe adem- en handelingsruimte te laten ontdekken. Exegeten van jullie kaliber hebben alles in huis om naast exegetische leessleutels bij de context van toen, de daarmee verbonden politiserende vragen op te werpen bij onze leefwereld vandaag, hier en nu. Ik weet dat jullie dat dóén in jullie leerhuizen. Maar ik weet ook dat dit boek in de toekomst door meer mensen zal gelezen worden dan enkel onze huidige leerhuisgangers. Ook hén, met of zonder messias, wens ik die infrarood-bril toe om door de duisternis in de eigen omgeving héén te kijken. En vervolgens te gaan staan. Compromisloos -in hun nacht van het kapitaal.

Elke Vandeperre, 17/02/2016